
Förord

UPPLAND 2008, den 68:e årgången av Upplands fornminnesförening och hembygdsförbunds årsbok sedan starten 1940, ligger färdig för distribution till medlemmarna. Som tidigare har förbundsstyrelsen uppdragit åt Upplandsmuseet att producera årsboken, en alltid lika stimulerande uppgift som ger redaktörerna möjlighet att publicera kulturhistoriskt material som inte alltid finner andra vägar till en bred och intresserad läsekrets.

Berättelsen om Mathilda Ersdotter är ett stycke släkthistoria som skildrar bondflickan från Nyslätt i Jumkils socken som slutade sina dagar endast 30 år gammal i Dallas, USA. Carin Ax (1915–2006) skrev berättelsen om sin släkting "Thilda" ett par år före sin bortgång och hennes källmaterial var främst bevarade brev. Carins bror Torsten Ax har ställt text och bildmaterial till förfogande för publicering i årsboken, för vilket vi varmt tackar.

Malin Gustafsson, arkeolog vid Upplandsmuseet, var projektledare för de arkeologiska undersökningarna vid Kättsta

i Ärentuna socken 2002–2003, i samband med det omfattande projektet Arkeologi E4 Uppland. Artikelns behandlar ett större gravfält, bestående av drygt hundra gravar och utgångspunkten är den stora mängden skärvsten som fanns i så gott som alla gravar. Problematiseringen kretsar kring vilken funktion denna mängd skärvsten hade i gravarna och vilka var egentligen de bakomliggande orsakerna till detta bruk?

Ett fältarbete 2006 vid Etnologiska institutionen vid Uppsala universitet, i området kring Vaksala torg i Uppsala, ligger till grund för artikeln *Ny plats för loppis och musik. Vaksala torg i förändring*. Studenternas observationer och intervjuer, sammanställda i uppsatser, har analyserats av handledarna/lärarna, FD Katarina Ek-Nilsson och docent Birgitta Meurling, vilka även kompletterat materialet med egna iakttagelser och annat källmaterial.

Om observationer och strandningar av valar längs Upplandskusten, från medeltiden fram till modern tid, skriver

etnologen och etnologen fil.lic. Ingvar Svanberg under rubriken *"Thet war storth wndher". En valstrandning i Roslagen 1489.* Artikelns titel syftar på den så kallade Edebovalen som strandade i Edeboviken, en händelse så sensationell att den lämnat spår i flera olika skriftliga källor, vilka författaren undersökt och byggt skildringen på.

Arkeologerna FD Martin Rundkvists och fil. kand. Annika Westerholms rikt illustrerade artikel *Kammargravfältet vid Danmarks by. Sveaaristokrater från en bister guldålder* har kommit till inom ramen för SAU:s (Societas Archaeologica Upsalien-sis) arkeologiska undersökningar för Norr-ortsleden från Häggvik till Rosenkälla. I slutordet reflekterar författarna kring frågan om vad det är för slags kunskap tingen förmedlar till dagens människor och konstaterar att arkeologin har en oslagbar konkurrensfördel gentemot den skrivna historien.

Dödsrunornas skildringar av män inom näringsliv och inom humanvetenskap skiljer sig åt, konstaterar etnologen FD Agneta Lilja i artikeln *"Så har åter en kär stämna tystnat"* – dödsrunor över män i näringsliv och akademi. Hon har analyserat tryckta dödsrunor över medlemmar i Sancte Örjens Gille, närmare bestämt tolv näringslivsmän och tre humanister, samtliga verksamma i Uppland. Hur skildras de två grupperna och vilka dygder tillskrivs männen från näringsliv respektive akademi?

Docent Iréne A. Flygare har studerat klyftan mellan statens syn på kvinnornas arbetssituation i jordbruket vid 1930-talets senare del kontra den situation som rådde i den jordbrukande praktiken. Studien *"I flykten från jorden ligga kvinnorna främst"* utgår från tre parlamentariska utredningar som belyser kvinnors jordbruksarbete, kontrasterade mot författarens egna intervjuer.

Håkan Liby

landsantikvarie/sekreterare

Iréne Flygare

forskningschef